ਐਮ/ਐਸ. ਈਮਾਰ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ.

ਬਨਾਮ

ਤਰੁਣ ਅਗਰਵਾਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਸ ਐਲ.ਐਲ.ਪੀ. & ਅਨੁਸਾਰ.

(2022 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6774)

ਸਤੰਬਰ 30, 2022

[ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਲਹ ਐਕਟ, 1996 – ਧਾਰਾ 11(6) – ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ – ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਸਬੰਧੀ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ/ਜਵਾਬੀ ਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 37 ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਵਿਵਾਦ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਧਾਰਾ 36 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਬਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਰਾਹਣਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 6 ਅਤੇ 9 ਵਿਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਵਿਵਾਦ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 11(5) ਅਤੇ (6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ/ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਬਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ.

ਵਿਦਿਆ ਡ੍ਰੋਲੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦੁਰਗਾ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (2021) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2021] 6 ਜੇ.ਟੀ. 460; ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਸੀ. ਲਿਮਿਟੇਡ 2022 ਐਸ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 902 (ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 341 ਆਫ 2022, ਫੈਸਲਾ 20.07.2022 'ਤੇ); ਓਰੀਐਂਟਲ ਇਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੋ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਨਰਭੇਰਮ ਪਾਵਰ ਅਤੇ ਸਟੀਲ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ., (2018) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 534 : [2018] 4

ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 826; ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਟੇਟ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਤੇ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡਾਇਮੰਡ ਅਤੇ ਜੈਮ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ.

ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ. (2013) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 470: [2013] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 331; ਹਰਸ਼ਾ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 246: [2014] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 668; ਬੂਜ਼ ਐਲਨ ਅਤੇ ਹੈਮਿਲਟਨ ਇੰਕ. ਬਨਾਮ ਐਸ.ਬੀ.ਆਈ ਹੋਮ ਫਾਇਨਾਂਸ ਲਿਮਿਟੇਡ. (2011) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 532 : [2011] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 130; ਗਾਰਵੇਅਰ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਿਟੇਡ. ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਅਤੇ ਇੰਜੀ. : (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 209 : [2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 579; ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕੋ. ਲਿਮਿਟੇਡ. ਬਨਾਮ ਹੁੰਡਾਈ ਇੰਜੀ. ਅਤੇ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੋ. ਲਿਮਿਟੇਡ. (2018) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 607 : [2018] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1085 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਪੂਰਵ ਸੈਨਿਕ ਕਲਿਆਣ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਨਾਰਦਰਨ ਕੋਲ ਫੀਲਡ ਲਿਮਿਟੇਡ (2020) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 455 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

(2020) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 455 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 3.1

[2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 826 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 6.2

[2013] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 331 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 6.3

[2011] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 310 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 6.5

[2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 579 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 6.7

[2018] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1085 ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 6.7

ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6774 ਦਾ 2022.

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 24.12.2021 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ।

ਧਨੇਸ਼ ਰੇਲਨ, ਮਿਸ ਭਾਵਨਾ ਕੋਹਲੀ, ਅਰਿੰਦਮ ਦੇ, ਮਿਸ ਸੌਭਾਗਿਆ ਸੁੰਦਰਿਆਲ, ਗੌਤਮ ਨਾਰਾਇਣ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸਿੱਧਾਰਥ ਭਟਨਾਗਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸਿੱਧਾਰਥ ਮਿੱਤਲ, ਨਦੀਮ ਅਫਰੋਜ਼, ਪ੍ਰਚੇਤਾ ਕਰ, ਆਦਿਤਿਆ ਸਿਧਰਾ, ਪ੍ਰਭਾਤ ਕੁਮਾਰ, ਤਾਪਨ ਐਮ., ਕਿਸ਼ਿਤਿਜ਼ ਚੌਹਾਨ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 24.12.2021 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮਧਿਆਸਤਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 637 ਦੇ 2021, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਧਿਆਸਤਾ ਅਤੇ ਸੁਲਹ ਐਕਟ, 1996 (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਮਧਿਆਸਤਾ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੂਲ ਜਵਾਬੀ – ਐਮ/ਐਸ ਈਮਾਰ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

2. ਕਿ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ–ਜਵਾਬੀ ਇੱਥੇ ਮਿਤੀ 07.05.2009 ਨੂੰ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਸੈਕਟਰ 62 ਅਤੇ 65 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਾਲੋਨੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਿਯੋਗ ਸਮਝੌਤਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤਾ ਮਿਤੀ 19.04.2011 ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾ–ਜਵਾਬੀ ਇੱਥੇ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮਿਤੀ 19.04.2011 ਦੇ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਵਾਬੀ – ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾ/ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਮਿਤੀ 20.11.2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 2160 ਵਰਗ ਗਜ ਦੇ 5 ਪਲਾਟਾਂ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤੇ ਨੁਕਸਾਨ/ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ – ਜਵਾਬੀ ਇੱਥੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਸਤਾਯੋਗ ਸੀ, ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੇ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬੀ ਇੱਥੇ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਮਧਿਆਸਤਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(5) & (6) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

2.2 ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 6 ਅਤੇ 9 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਐਨੇ ਨੇ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 36 ਅਤੇ 37 ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਲਾਗੂਕਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮਧਿਆਸਤਾ ਅਤੇ ਸੁਲਹ ਐਕਟ, 1996 ਰਾਹੀਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ

ਐਨੇ ਨੇ ਧਾਰਾ 11(5) & (6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 37 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਜੇ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਗੇ।

2.3 ਉਚਾਈ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 11(5) & (6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਸਬੰਧੀ ਮਧਿਆਂਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਮੂਲ ਵਿਰੋਧੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਸ੍ਰੀ ਧਨੇਸ਼ ਰੇਲਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 11(5) & (6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਧਿਆਂਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਉਚਾਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਾਦ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 37 ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 36 ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਹਰ ਹੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਏ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 37 ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 36 ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ... ਉਸ ਨੂੰ ਮਧਿਆਂਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸੁਲਹ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1996 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 6, 9 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਾਦ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਧਿਆਂਤਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਚਾਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 36 & 37 ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਧਾਰਾ 36 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮਧਿਆਂਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ।

3.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਪੂਰਵ ਸੈਨਿਕ ਕਲਿਆਣ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਨਾਰਦਰਨ ਕੋਲ ਫੀਲਡ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2020) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 455, ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਧਿਆਂਤਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮਧਿਆਂਤਰਤਾ ਸਮਝੌਤਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਂਤਰਤਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ।

3.2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਦ੍ਰੋਲੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਦੁਰਗਾ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ; (2021) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1, ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 8 ਜਾਂ 11 ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮਧਿਆਂਤਰਤਾ ਸਮਝੌਤਾ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ, ਅਵੈਧ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਂਤਰਯੋਗ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਂਤਰਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਪਹਿਲੂ, ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਸਮੀਖਿਆ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਬਰਦਸਤੀ ਮਧਿਆਂਤਰਤਾ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਜਾਣ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਗੈਰ-ਮਧਿਆਂਤਰਯੋਗ" ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੁਰਦਾ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਹੈ।

3.3 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਤੇਲ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਸੀ. ਲਿਮਿਟੇਡ; 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 896 (ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 341 ਆਫ 2022, 20.07.2022 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ), ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆ ਡ੍ਰੋਲੀਆ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਸਾਹਿਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਸੰਭਵ ਹੈ।

3.4 ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਾਦ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

4. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧਾਰਥ ਭਟਨਾਗਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਡ੍ਰੋਲੀਆ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਧਿਆਸਥ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਧਿਆਸਥ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ।

4.1 ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 36 ਅਤੇ 37 ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਅਧੀਨ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਨਾਲ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਧਿਆਸਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

5. ਅਸੀਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬਾਈ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

6. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਅਰਬਿਟ੍ਰੇਬਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(5) ਅਤੇ (6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

6.1 ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਣ ਸਮੇਂ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਭਾਵ, ਧਾਰਾਵਾਂ 36 ਅਤੇ 37, ਨੂੰ

ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

“ਵਿਵਾਦ ਹੱਲ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

36. ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਫਰਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਐਡੰਡਮ ਕੋਲੈਬੋਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 6 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਹਰ ਹੱਕ ਹੈ।

37. ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਤ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ, ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਾਦ, ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਲਹ ਐਕਟ, 1996 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਥੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਇੱਕ ਤੀਜਾ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਜੱਜ ਦੀ ਰੈਂਕ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਗੇ। ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਲਹ ਐਕਟ, 1996 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੈਚੂਟਰੀ ਸੋਧ/ਸੋਧ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 6 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 37 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 36 ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ, ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਾਦ..... ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਲਹ ਐਕਟ, 1996 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 6 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਅਰਬਿਟ੍ਰੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 19.04.2011 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਐਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹਨ।

6.2 ਓਰੀਐਂਟਲ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕੋ. ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਨਰਭੇਰਾਮ ਪਾਵਰ ਅਤੇ ਸਟੀਲ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ., (2018) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 534, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਕੁਇਟੀ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮਧਿਆਸਤਾ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ ਮਧਿਆਸਤਾ ਦੀ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਧਿਆਸਤਾ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਧਿਆਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ, ਤਾਂ ਮਧਿਆਸਤਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ (ਪੈਰਾ 10-23)।

6.3 ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਟੇਟ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਤੇ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡਾਇਮੰਡ ਅਤੇ ਜੈਮ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ.; (2013) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 470, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਸੰਵਿਧਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਢੱਕੇ ਗਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾ ਦੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਿਧਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੰਵਿਧਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਪਰੀਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਪੈਰਾ 23)।

6.4 ਹਰਸ਼ਾ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ; (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 246, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 18 ਅਤੇ 19 ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

"18. ਮਧਿਆਸਤਾ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮਧਿਆਸਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7(3) ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਧਿਆਸਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਵਿਧਾ ਲਿਖਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਹੜੇ ਵਿਵਾਦ ਸੰਵਿਧਾ ਦੇ ਧਾਰਾ 39 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਮਧਿਆਸਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਾ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਵਾਦ 'ਬਾਹਰ' ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੇ ਸੰਵਿਧਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

19. ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਧਿਆਨਵੇਸ਼ਕ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਜੇ ਮਧਿਆਨਵੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮਾਨ ਲੈਣ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਜਾਂ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮਧਿਆਨਵੇਸ਼ਕ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਧਿਆਨਵੇਸ਼ਕ ਅੱਗੇ ਉਕਤ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਯੋਗਤਾ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਮਧਿਆਨਵੇਸ਼ਕ ਨੇ ਕਥਿਤ "ਛੱਡੇ ਗਏ" ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਮਧਿਆਨਵੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਕਥਿਤ "ਛੱਡੇ ਗਏ" ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਧਿਆਨਵੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਵਿਵਾਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

6.5 ਵਿਦਿਆ ਡ੍ਰੋਲੀਆ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6-ਏ) ਦੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਯੋਗਤਾ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਲਈ ਮੌਲਿਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਦੇ ਕਈ ਮਤਲਬ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬੂਜ਼ ਐਲਨ & ਹੈਮਿਲਟਨ ਇੰਕ. ਬਨਾਮ ਐਸ.ਬੀ.ਆਈ. ਹੋਮ ਫਾਇਨਾਂਸ ਲਿਮਿਟਡ. [(2011) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 532 (ਪੈਰਾ 34)], ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ

"(i) ਕੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਤੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਵਿਵਾਦ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਨਿਜੀ ਮੰਚ (ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ) ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਫੋਰਾਂ (ਅਦਾਲਤਾਂ) ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

(ii) ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ? ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ “ਛੱਡੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ” ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਧਿਆਨਵਾਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ।

(iii) ਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ? ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ। ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, "ਮਧਿਆਸਥਤਾਯੋਗ" ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸੰਯੁਕਤ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਯੁਕਤ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ, ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਗੈਰ-ਮਧਿਆਸਥਤਾਯੋਗਤਾ ਅਤੇ 'ਛੱਡੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 76 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“76. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਚਾਰ-ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਮਧਿਆਸਥਤਾਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ:

76.1(1) ਜਦੋਂ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਰੈਮ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰੈਮ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

76.2(2) ਜਦੋਂ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ; ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ;

76.3(3) ਜਦੋਂ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਰਾਜ ਦੇ ਅਲਿਆਣਯੋਗ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਪਸੀ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ;

76.4(4) ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਹਿਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਨੂੰਨ(s) ਅਨੁਸਾਰ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਸਥਤਾਯੋਗ ਹੈ।

76.5 ਇਹ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਟਰਟਾਈਟ ਵਿਭਾਗ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਇਹ ਓਵਰਲੈਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਓਵਰਲੈਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਸਥਤਾਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਜਦੋਂ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਸਥਤਾਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

76.6 ਪਰ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਲੰਪਸ ਸੁਪਰਸਟ੍ਰਕਚਰਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਮੀਨਾ ਵਿਜੇ ਖੇਤਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ; (1999) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651; (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 669, ਪੈਰਾ 35) ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

"35. . .ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਤਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਲਾਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ, ਕਹੋ, ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਨਿੱਜੀ ਚੋਟ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਕੀਅਰ ਬਨਾਮ ਲੀਮਨ)। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਵਿਛੜਨਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੈਧ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਸੋਲੀਉਕਸ ਬਨਾਮ ਹਰਬਸਟ, ਵਿਲਸਨ ਬਨਾਮ ਵਿਲਸਨ ਅਤੇ ਕਾਹਿਲ ਬਨਾਮ ਕਾਹਿਲ)।"

6 7 ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਕੌਣ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਗਾਰਵੇਅਰ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ & ਇੰਜੀ. ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 209; ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਹੁੰਡਾਈ ਇੰਜੀ. & ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ; (2018) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 607, ਅਤੇ ਨੰਧਰਾਮ ਪਾਵਰ & ਸਟੀਲ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ (ਸੁਪਰਾ), ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ, ਚਾਹੇ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਧਾਰਾ

ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਿਨਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਰਾ 153 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ "ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ" ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਯੋਗ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ, ਚੰਗੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕੇਸ ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਕੋਲ ਵਿਵਾਦਾਂ ਸਮੇਤ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇਖਤਿਆਰ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 154 ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“154. 'ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?' ਹੇਠ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: 1541. ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਿਟੇਡ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 8 ਜਾਂ 11 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਬਿਨੈ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ, 2016 ਦੇ ਐਕਟ 3 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਪਿੱਛਮੁੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ 23-10-2015 ਤੋਂ) ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ 2019 ਦੇ ਐਕਟ 33 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (9-8-2019 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ), ਹੁਣ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

1542. ਮਧਿਆਂਚਲੀ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 11 ਅਧੀਨ ਮਧਿਆਂਚਲੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

1543. ਆਮ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ, 2016 ਦੇ ਐਕਟ 3 ਅਤੇ 2019 ਦੇ ਐਕਟ 33 ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਡੇਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਤੇ ਵੱਖਰੇਪਣ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ-ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੈ ਕਿ ਮਧਿਆਂਚਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਂਚਲੀਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਧਿਆਂਚਲੀ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 34(2)(ਏ) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (i), (ii) ਜਾਂ (iv) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 34(2)(ਬੀ) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (i) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਂਚਲੀਤਾ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ "ਦੂਜੀ ਨਜ਼ਰ" ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

6.8 ਵਿਦਿਆ ਦ੍ਰੋਲੀਆ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 8 ਜਾਂ 11 ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ "ਮਧਿਆਂਚਲੀ ਸਮਝੌਤਾ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ, ਅਵੈਧ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਂਚਲੀ" ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੈਰ-ਮਧਿਆਂਚਲੀਤਾ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਪਹਿਲੂ, ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਸੀਮਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਗੈਰ-ਮਧਿਆਂਚਲੀ" ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਰਦਾ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਮੀਖਿਆ ਮੁਰਦਾ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਸ਼ਵ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛਾਂਟਣ ਲਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਖਾਰਜ

ਕਰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਰੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

7 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 36 ਅਤੇ 37 ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 37 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਸਤਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ/ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਸਤਾ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 36 ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇਹ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਮਧਿਆਸਤਾ ਅਤੇ ਸੁਲਹ ਐਕਟ, 1996 ਰਾਹੀਂ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਰਾਹਣਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 6 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਵਿਵਾਦ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਧਿਆਸਤਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਮਧਿਆਸਤਾ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆ ਡ੍ਰੋਲੀਆ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਵਲੋਕਨਾਂ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਵਲੋਕਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰੇ।

8.ਉਪਰੋਕਤ ਅਤੇ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਧਿਆਸਤਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼।19.04.2011 ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਡੀਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤਾ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(5) ਅਤੇ (6) ਅਧੀਨ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਂਚ/ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਅਰਬਿਟ੍ਰੇਬਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਐਡੀਡੰਡਮ ਸਮਝੌਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗਜਰਾਜ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(ਸਹਾਇਤਾ : ਦੀਪਕ ਪਾਨਵਾਰ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate